

Hoogbegaafde leerlingen

Het opstellen van een onderwijsaanbod voor hoogbegaafde leerlingen

Hoogbegaafde leerlingen hebben hun eigen onderwijsbehoeften. Voor deze leerlingen vinden wij het belangrijk dat ze blijven leren. Op school hebben wij de ambitie om elke leerling te leren het beste uit zichzelf te halen. De lat ligt hierbij hoog. Wij willen dat er op onze school voor excellente en hoogbegaafde leerlingen in onderwijsinhoudelijk en pedagogisch opzicht een passend en gestructureerd onderwijsaanbod wordt gerealiseerd.

Een onderwijsaanbod opstellen voor een hoogbegaafde leerling valt onder het basisaanbod van een school. Er zitten echter heel wat meer haken en ogen aan dan alleen maar een leerkracht die verrijking aanbiedt. In deze kwaliteitskaart worden de aandachtspunten benoemd bij het geven van onderwijs aan hoogbegaafde leerlingen.

Signalering

Het signaleren van kenmerken van hoogbegaafdheid bij kinderen vinden wij belangrijk. Als wij deze kinderen kunnen signaleren, kunnen wij:

- Een passende uitdaging bieden.
- Zorgen voor een goede sociale emotionele ontwikkeling.
- Het potentieel van deze kinderen ontwikkelen.

Ook tijdig signaleren is belangrijk, aangezien kinderen zich binnen twee weken kunnen aanpassen aan het niveau van de groep. Hoogbegaafdheid is multidimensionaal en er moet verder gekeken worden dan één hoge score op een test.

Uit best practices komt naar voren dat de beste manier van signaleren is: signaleren op basis van een door de school aangenomen definitie van hoogbegaafdheid met meerdere criteria. Op de Prins Clausschool gebruiken wij voor het signaleren van hoogbegaafde leerlingen:

- Sidi PO;
- De menstekening van Goodenough;
- De eigen observaties van de leerkrachten;
- De toetsgegevens;
- Informatie vanuit de ouders.

Sidi PO is een online toolkit om tot een professionele signalering en schooldiagnose voor excellente en (hoog)begaafde leerlingen te komen.

De menstekening van Goodenough is oorspronkelijk opgezet om de mentale mogelijkheden van een kind (3 tot 13 jaar) op een snelle en eenvoudige manier na te gaan. Uit vergelijkend onderzoek is gebleken dat deze test voor 50 tot 75% betrouwbaar is gebleken om dit te meten.

Observaties door leerkrachten gebeuren aan de hand van de lijst met kenmerken van hoogbegaafdheid (zie bijlage I).

Toetsgegevens zeggen niet alles over het wel of niet hoogbegaafd zijn van een leerling. Onderpresterende hoogbegaafde leerlingen laten bijvoorbeeld op toetsen niet altijd zien wat ze daadwerkelijk kunnen. Toch kunnen toetsgegevens helpen om het didactische beheersingsniveau te bepalen en aan de hand daarvan het onderwijsaanbod vast te stellen.

Tot slot is **informatie vanuit ouders** voor ons erg belangrijk, aangezien door studies is aangetoond dat ouders veel beter de intellectuele vermogens van hun kinderen kunnen beoordelen dan leerkrachten.

Deze vijf manieren van signaleren leiden samen tot een goed beeld voor welke leerling wij een verrijkingaanbod moeten samenstellen.

Kleuters

Bij kleuters spreken we niet van hoogbegaafdheid, maar van een ontwikkelingsvoorsprong. Bij sommige kleuters blijft die voorsprong bestaan. Deze kleuters noemen wij potentieel hoogbegaafd, mits de voorsprong zich blijft ontwikkelen.

Onderwijsaanbod

Een passend onderwijs aanbod voor leerlingen met kenmerken van hoogbegaafdheid bestaat uit compacten en verrijking.

Bij **compacten** gaat een leerling niet sneller door de lesstof, maar wordt overbodige instructie en werk overgeslagen. De ruimte die hierdoor in het lesprogramma ontstaat, wordt benut voor verrijking. Verrijking kan bestaan uit verdieping en verbreding.

Verdieping sluit aan op de basisstof en het reguliere curriculum. Verdieping is het verkennen en onderzoeken van een ander element van het vakgebied. Dat is iets anders dan het vooruit laten werken van leerlingen.

Verbreding is een uitbreiding van het reguliere curriculum, bijvoorbeeld door een cursus Spaans. Verbreding is een interessante manier om de wereld verder te verkennen, want er is enorm veel te leren wat niet in het curriculum aan de orde komt.

Voor een passend verrijksaanbod geldt dat het ligt in de zone van naaste ontwikkeling, zinvol is en ligt binnen het interessegebied van de leerling.

Aanbod binnen de groep

In principe vindt een verrijksaanbod plaats binnen de groep. Hier wordt het basiswerk gecompact en komt het verrijkswerk ervoor in de plaats. Bij klassikale momenten houdt de leerkracht rekening met deze leerlingen door het stellen van vragen van een hogere denkorde.

Aanbod buiten de groep

Sommige kinderen met kenmerken van hoogbegaafdheid krijgen naast het verrijksaanbod in de groep, ook eenmaal per week begeleiding buiten de groep. Deze begeleiding richt zich op (hoog) begaafde leerlingen die uitdaging nodig hebben om te 'leren'. Het gaat hier om leerlingen die de meeste dingen 'vanzelf' en moeiteloos kunnen. Ze hebben weinig 'wrijving' ondervonden en tegen de tijd dat ze die eindelijk ondervinden, kunnen ze er vaak niet goed mee omgaan. Deze begeleiding buiten de groep biedt deze leerlingen ook de kans om gelijkgestemde te ontmoeten. Dit is essentieel, omdat toegang tot gelijkgestemde leidt tot bevordering van de intellectuele, sociale en emotionele ontwikkeling van hoogbegaafde leerlingen.

Versnellen

Een leerling kan vervroegd doorstromen en een groep overslaan. Wij gaan hier in eerste instantie niet van uit, maar soms blijkt de voorsprong echter zo groot dat het zinloos is om niet te versnellen. Hierbij kijken we niet alleen naar het cognitieve aspect, maar ook naar het sociaal-emotionele aspect. Het besluit om te versnellen wordt zorgvuldig en in overleg met ouders genomen.

Onderpresteren

Onderpresteren is een discrepantie tussen de verwachte prestaties gebaseerd op iemands potentieel en de daadwerkelijke prestaties. Onderpresteren kan leiden tot belemmering van zelfontplooiing, depressie en gedragsproblemen. Het is dus essentieel dat onderpresterende leerlingen worden gesignaleerd en een passende begeleiding ontvangen. Het aanspreken van onderpresterende hoogbegaafde leerlingen op hun intrinsieke interesse blijkt het meest effectief op de lange termijn om onderpresteren tegen te gaan, omdat dit leidt tot vergroting van hun intrinsieke motivatie. Deze intrinsieke motivatie kan gestimuleerd worden door een passend aanbod, door autonomie te bieden aan de leerling en door de zelfeffectiviteit, het gevoel van competentie, van leerlingen te vergroten. De zelfeffectiviteit van leerlingen vergroten kan door het geven van positieve feedback op het proces.

Bijlage I

Een selectie van kenmerken van hoogbegaafde kinderen:

- Taalvaardigheden op een hoog niveau
- snel van begrip
- levendige fantasie
- in staat om grote denk- en leerstappen te maken
- in staat verworven kennis goed toe te passen
- beschikt over een groot probleemoplossend vermogen
- beschikt over een groot analyserend vermogen
- beschikt over een goed geheugen
- toont een brede algemene interesse en kennis
- vraagt door
- scherp waarnemingsvermogen
- origineel gevoel voor humor
- creatief denkvermogen
- denkt buiten de reguliere kaders
- wekt de indruk geestelijk vroegrijp te zijn
- zoekt uitdagingen
- toont groot doorzettingsvermogen bij uitdaging
- sterk concentratievermogen indien activiteit aansluit bij interessegebieden
- perfectionistisch ingesteld
- in staat tot zelfreflectie
- grote behoefte aan autonomie
- accepteert regels en tradities niet klakkeloos, maar bevraagt deze
- zoekt ontwikkelingsgelijken in oudere kinderen